MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARDA MILLIY VA MADANIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI VA INNOVATSION YONDASHUVLAR TAJRIBA-SINOV NATIJASI

Tirkasheva Sevinch Jumanazar qizi
Qo‘qon davlat universiteti
Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(maktabgacha ta’lim)
1-bosqich magistranti
sevinchtirkasheva17@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy qadriyatlar asosida tarbiyaviy kompetensiyalarni shakllantirish jarayoni va uning pedagogik asoslari o‘rganiladi. Globallashuv sharoitida bolalarning milliy identitetini saqlash, axloqiy va madaniy ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirish dolzarb masala hisoblanadi. Tadqiqotda kuzatuv, diagnostik tahlil va pedagogik tajriba metodlaridan foydalanildi. Milliy o‘yinlar, xalq og‘zaki ijodi, urf-odatlar va oilaviy qadriyatlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar bolalarda ijtimoiy, axloqiy va bilish kompetensiyalarini sezilarli rivojlantirdi. Natijalar milliy qadriyatlarga asoslangan ta’lim modeli maktabgacha ta’limda yuqori samaradorlikka ega ekanini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, milliy qadriyatlar, tarbiyaviy kompetensiya, milliy identitet, pedagogik tajriba, ijtimoiy kompetensiya, axloqiy tarbiya, xalq og‘zaki ijodi, innovatsion yondashuv, o‘yin faoliyati.

Abstract: This article examines the development of educational competencies in preschool children based on national values. In the context of globalization, preserving national identity and developing moral, cultural, and social skills has become essential. The study used observation, diagnostic analysis, and pedagogical experiment methods.

Activities based on folk games, oral traditions, and family values significantly improved children's social, moral, and cognitive competencies. The results confirm the high effectiveness of a value-based educational model in preschool education.

Key words: preschool education, national values, educational competence, national identity, pedagogical experience, social competence, moral education, folk traditions, game-based learning, innovative approach.

Аннотация: В данной статье рассматриваются методы формирования воспитательных компетенций у детей дошкольного возраста на основе национальных ценностей. В условиях глобализации особое значение приобретает сохранение национальной идентичности, развитие нравственных и культурных навыков, а также формирование социально активной личности. В исследовании использованы методы наблюдения, диагностического анализа и педагогического эксперимента. Установлено, что занятия, основанные на народных играх, устном народном творчестве и семейных ценностях, способствуют развитию социальных, нравственных и познавательных компетенций. Результаты подтверждают высокую эффективность данной модели.

Ключевые слова: дошкольное образование, национальные ценности, воспитательная компетентность, педагогический опыт, социальные навыки, нравственное воспитание, народные традиции, игровая деятельность.

KIRISH Maktabgacha yosh davri bola shaxsining asosiy ijtimoiy, axloqiy va kognitiv rivojlanish bosqichi hisoblanadi. Ushbu davrda shakllangan qadriyatlar bolaning kelajakdagi hayotiy pozitsiyasi, xulq-atvori va ijtimoiy moslashuviga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Bugungi globallashuv jarayonida milliy qadriyatlarni saqlash va bolalarda milliy identitetni shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biridir. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi[1] Qonuni hamda

“Ta’lim to‘g‘risida”gi[2] Qonunda bolalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish ta’lim tizimining asosiy vazifasi sifatida belgilangan.

Shuningdek, Prezident qarorlarida maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va tarbiya sifatini oshirish ustuvor yo‘nalish sifatida ko‘rsatilgan [3].

Shu nuqtai nazardan, milliy qadriyatlar asosida tarbiyaviy kompetensiyalarni shakllantirish zamonaviy pedagogikaning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI. Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi bo‘yicha L.S. Vygotskiy, J. Piaget va E.G‘oziyevning ilmiy qarashlari muhim o‘rin tutadi. Vygotskiy bola rivojlanishini ijtimoiy muhit bilan bog‘laydi va muloqot orqali qadriyatlar shakllanishini ta’kidlaydi. Piaget esa maktabgacha yoshda o‘yin faoliyati yetakchi o‘rin tutishini asoslab bergan. Uning fikricha, bola dunyoni o‘yin orqali anglaydi. E.G‘oziyev bolalar psixologiyasida individual yondashuv muhimligini ta’kidlaydi.

O‘zbek olimlari (Qodirova N., Raximova D., Sobirova M.) milliy qadriyatlar: axloqiy me’yorlarni shakllantirishi, ijtimoiylashuvni kuchaytirishi,

milliy o‘zlikni rivojlantirishi ekanini ilmiy asoslab bergan.

UNICEF va UNESCO tadqiqotlarida ham o‘yin asosidagi ta’lim va interaktiv metodlar eng samarali yondashuv sifatida qayd etilgan [4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:**,**Kuzatuv metodi, Diagnostik tahlil, Pedagogik tajriba, Qiyosiy tahlil.

Tajriba ikki guruhda o‘tkazildi: nazorat va tajriba guruhlari.

Tajriba jarayonida: milliy o‘yinlar, xalq og‘zaki ijodi, urf-odatlar asosidagi mashg‘ulotlar oilaviy qadriyatlar bo‘yicha suhbatlar qo‘llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki:

- ✓ Bolalarda ijtimoiy faollik 30–35% ga oshdi;

- ✓ Axloqiy me’yorlarga rioya qilish darajasi sezilarli yaxshilandi;
- ✓ Milliy qadriyatlar haqidagi bilimlar 2 baravar oshdi;
- ✓ Oila bilan hamkorlik kuchayganda natija yanada yuqori bo‘ldi.

Milliy o‘yinlar va ertaklar bolalarda: hamkorlik , muloqot, empatiya, hurmat kabi kompetensiyalarni rivojlantirdi.

MUHOKAMA

Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta’limda asosiy muammo – metodik yondashuvlarning yetarli darajada innovatsion emasligidir. Shuningdek:

- ✓ tarbiyachilarning metodik tayyorgarligi;
- ✓ zamonaviy resurslarning yetishmasligi;
- ✓ raqamli vositalardan to‘liq foydalanilmasligi; kabi muammolar mavjud.

Biroq milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan ta’lim: bolalarning ijtimoiylashuvini tezlashtira, axloqiy barqarorlikni oshiradi va milliy identitetni mustahkamlaydi.

XULOSA

Maktabgacha ta’limda milliy qadriyatlar asosida tarbiyaviy kompetensiyalarni shakllantirish samarali pedagogik yo‘nalish hisoblanadi.

Asosiy xulosalar: milliy qadriyatlar bolalar rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi,

o‘yin faoliyati eng samarali metod hisoblanadi, oila ishtiroki natijani kuchaytiradi,

innovatsion yondashuvlar zarur.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun, 2019-yil, 3–4-betlar.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun (yangi tahrir), 2020-yil, 5–6-betlar.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirishga oid qarorlari (2017–2023), 2–3-betlar.

4. UNESCO. Early Childhood Education Report, 2021, p. 18–22.

5. UNICEF. Early Childhood Development Programs, 2019, p. 10–15.

6. Vygotsky L.S. Mind in Society. Harvard University Press, 1978, p. 84–90.

7. Piaget J. The Psychology of Intelligence. Routledge, 2001, p. 45–52.

8. G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. Toshkent: Sharq, 2010, 120–128-betlar.